

Összehasonlító irodalomtudomány Szegeden

FRIED ISTVÁN

Összehasonlító irodalomtudomány – szegedi módra

Az összehasonlító irodalomtudománynak számottevő szegedi hagyományai vannak; hivatkozom Zolnai Béla és Baróti Dezső, Sótér István és Vajda György Mihály szegedi éveire, nem is szólva a különböző modern filológiai tanszékek bekapcsolódásáról a nemzetközi komparatistikai munkálatokba. Az összehasonlító irodalomtudomány előbb speciális képzésként, utóbb „C” szakként, majd „B” szakként társulva a nem oly régen létesült „Irodalomelmélet – speciális képzés”-sel immár évtizednél régebben vállalja részint a hallgatói érdeklődés kielégítését, részint és ezzel szoros összefüggésben a magyar, a közép-európai és általában az irodalomtudomány megújulását célzó munkálkodást. Mindebből az oktatók mellett, velük szövetségben, őket inspirálva hallgatóink jelentős százalékban veszik ki részüket. Arról van ugyanis szó, hogy immár nem a kaland és a rend pörpatvarához szólnak hozzá az e tudományszakban elmélyülni kívánó „önkéntesek”, hanem felfogva az összehasonlító irodalomtudomány egyik, talán leglényegibb tulajdonságát, kiaknázzák annak a típusú dialogicitásnak lehetőségét, amellyel a különféle, egymást kizárni látszó (akaró? önkéntelenül azt tévő?) szociolektusok összelátása, összeolvasása elvégezhető. Nem a valódi ellentétek, fogalmi eltérések összemosásában érdekelt az ifjú és kevésbé (inkább szívében) ifjú „komparatista”, hanem az ellentétek okainak feltárásaiban, annak a „nemzeti” irodalomtudományból eredeztethető terminológiának historikumát bemutatva, amelyből a jelen meghatározás-kísérletei és/vagy -tagadásai származtathatók. A szövegpszichológia, a tudománytörténet, a szemiotika éppen úgy „segéd”-tudomány számba mehet, mint az összehasonlító irodalomtudomány megannyi hagyományosabb diszciplínája: mindenekeelőtt a toposzkutatás módszereit korszerűbbre hangszerelő kulturális/irodalmi emlékezet feltárása. Amiként a szövegüniverzum a mai fejleményekből átvilágítható; amiként a szövegösszefüggések szövedékké válnak, textúrává; másfelől amiként a regionális és nemzeti tudat – éppen az egymás közelébe emelt szövegek segítségével – regionális és nemzeti irodalomká lesz/lehet.

Az ifjú szegedi komparatisták olyan értelemben kalandorok, hogy előre és hátra, legfőképpen azonban oldalvást „kalandozzák” be a világ irodalmát, legalább két irodalom, két korszak ismeretében, egymásra vetítve korszakokat, irodalmakat, szerzőket, műfajokat, megnyilatkozási módokat, esztétikai álláspontokat, irodalmi/elméleti „iskolákat”. A szétszóródás és az integrativitás dialektikájában látva/láttatva egymásnak felelő műveket, írókat, korszakokat, nyelvi műalkotásokat. Goethe „világirodalom”-képzete és Borges „bábeli könyvtár”-a tetszik eligazítónak, olyképpen, hogy a kanonizáció és az újrakanonizáció, sőt a dekanonizáció műveletében, működtetésében, működési mechanizmusa feltárásában egyként érdekeltnek mutatkoznak Szeged összehasonlító irodalomtudományának ifjú művelői, akik „modernnek” és „posztmodernnek”, fon-

tos nekik a hermeneutika és a dekonstrukció, annyira azért mégsem, hogy ne tekintsenek mindkettőre némi szkepszissel. S korántsem azért, mert „szürke minden teória”, hiszen a nem- vagy ellen-teória még szürkébb, hanem azért, mert minden teória embertől való, emberi, túlon túl emberi, s hogy még inkább stílszerű legyek: az értékek ártékelése nem ért, nem érhet véget, a megszakítás és a folyamatosság egymásból következik.

Ennek jegyében adom közre e három dolgozatot, szemináriumok vitaanyagát, kísérleteket (melyek angolul: essays). Abban a hitben, hogy a szerzők nevével még sűrűn találkoznak az ifjú (és a nemcsak szívükben, bár ott is ifjú) olvasók.